

James Tissot'un Eserlerinde Japonizm Etkisi

Japonism Effect in James Tissot's Works

Kürşat AZILIOĞLU¹
Meliha YILMAZ²

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Öz

Bu çalışmada köklü bir geçmişe sahip olan Japon resim sanatının Batı resim sanatı üzerindeki etkileri üzerinde durulmuştur. Japonya, yaklaşık 250 yıl sürmüş olan dış dünya ile sınırlı ilişkileri sonrasında, 18. yy. ortalarında Batılı ülkeler ile ticari faaliyetlere başlamıştır. Bu ticari faaliyetler neticesinde Japonya'ya özgü egzotik eşyalar ve önceleri bu eşyaların paketlenmesinde kullanılan baskı resimler Batılı tüccarlar aracılığı ile Avrupa'ya taşınmıştır. Bu ürünler, dönemin sanat çevreleri başta olmak üzere geniş bir kitle tarafından büyük rağbet görmüştür. Bu etkiye o yıllarda kısaca "Japonizm" adı verilmiştir. Aynı süreçte Avrupa'da durağan bir dönem geçiren bazı empresyonist ressamlar önceleri ucuz ve kolay ulaşılır olmasının da etkisiyle koleksiyon yapmak üzere ahşap baskı resimlerini toplamaya başlamışlardır. Bu ressamlar, zamanla bu resimleri incelemiş, hayranlık duymaya başlamış ve eserlerine bu doğrultuda yeni bakış açıları kazandırmışlardır. Özellikle empresyonist akım ve post empresyonist dönem içindeki birçok ressam Japon sanatından doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmiştir. Resimlerinde Japonizm etkileri görülen resamlardan birisi de önceleri Neo-klasik tarzda eserler üreten James Tissot'dur. Tissot, yakın dostu ressam Edgar Degas aracılığı ile Japon estamplarını tanımış ve etkilenmiştir. Kendisi de zamanla hatırı sayılır miktarda Japon objesine sahip olarak bir koleksiyon yapmıştır. Bu çalışmanın amacı gerekli literatür taraması yapıldıktan sonra, elde edilen bilgiler ışığında James Tissot'un eserlerindeki Japonizm etkisinin ortaya çıkarılmasıdır. Çalışma, Tissot'un konu, kompozisyon, renk ve biçim açısından Japonizm etkisinin görüldüğü eserlerinden örneklerle sınırlandırılmıştır. Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan eser analizine başvurulmuş ve literatür tarama yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Japonizm, James Tissot, Empresyonizm, Batı Resim Sanatında Doğu Etkileri

Abstract

In this study, it is focused on the effect of Japanese painting art that roots in the past on West painting art. After limited relations with outer world for 250 years, Japan started trade relations with West in the middle of the 18th century. As a result of these relations, exotic products and print makings belong to Japan were carried to Europe via western traders. These products were met with great pleasure by large mass mainly art lovers. This affect was called 'Japanism'. In the same years, having a stable process some impressionist artists started to collect wooden print-making in order to make a collection, as those wooden stuff was cheap and easy to access. The artists, studied on these pictures and admired them and they gained new points of view. Many painters, especially in the impressionist movement and post-impressionist period, were directly or indirectly influenced by Japanese art. One of those artist is James Tissot who had previously some Neo classic studies. Tissot learned about Japon estamps thanks to his close friend Edgar Degas and get affected by them. Also, Tissot himself had a collection consist a large amount of Japon objects. The aim of the study is to reveal the impact of Japanism in James Tissot's works, after doing literature review. The study was limited with examples of Tissot's Japonism oriented works in terms of topic, composition, colour and form. In this study, qualitative research method - work analysis is applied and literature review method is used.

Keywords: Japanism, James Tissot, Impressionism, Eastern Effects in West Painting

Extended Abstract

The commercial activities of Japan, which has been in limited relations with the outside world for many years, started with the western countries and caused the spread of Japanese culture and art among the western countries. Far Eastern origin arts, and Japanese art, which has made its style more evident in time, gave Impressionist painters new perspectives in terms of technique and subject. Many impressionist painters were influenced by Japanese art. James Tissot is a successful artist who has made a name for himself with his productivity and disciplined work, although his name is not mentioned with impressionist painters. Since 1860, the effects of Japonizm appear in Tissot's works. General features of Japanese art; They are composed of bright surfaces, single color sets and simple contours. The steep and sharp perspectives, flat-decorative designs and bold figure approaches of Japanese print artists played a big role in creating the unique style of the Japanese painting (Hunter, Sam ve Jacobus, 2000, Akt: Şahin, 2015: 16-17). In Japanese paintings, nature depictions are among the most common subjects. Japanese people preferred to depict nature depictions with a transparent and bright atmosphere (Kapos, 1991: 131-132). The abandonment of the central perspective, long narrow format composition fiction, decorative arrangements, striking dynamic expression of nature are the general features of Japanese painting. It is possible to talk about a mutual interaction between Japanese painting art and Western painting art. It started with the feudal state's commercial relations with the outside world. All art movements and trends of the 21st century have directly influenced Japanese print art and print artists. As a result of this interaction, traditional issues have been replaced by contemporary interpretations. In this period, traditional understanding has regressed after a while with the effect of modernization (Eczacıbaşı, 1997: 914). The fact that the Japanese painting was a subject of inspiration and curiosity for the West dates back to 1860 and beyond. With the development of mutual relations with the West after the Meiji era in Japan, the West also met its art like other beauties of the East. It is opened to ukiyo-e Batı through international exhibitions held in London in 1862 and Paris in 1867 (Kurşuncu, 2014: 43). The wind of Japonizm spreading in European cities, especially Paris, has also influenced Impressionist painters. Many western painters have even started to collect Japanese estamps and create a personal collection with the effect of being easily accessible.

Tissot is one of the important painters who helped make Japanese painting a place on western painting. Tissot was in close relationship with Eduart Manet, James Whistler and Edgar Degas, who were the first to be influenced by Japanese print painting. In his plan, Japanese prints on the wall attract attention. This time, with a composition resembling this painting, Edgar Degas made a picture of James Tissot in the same year. The effect of Japonizm in the paintings of Tissot draws attention with its simple and calm compositions that resemble Japanese print paintings like other contemporaries. Moreover, exotic Japanese items that are consciously included in the composition in his paintings are almost like a complementary element of the composition as a secret signature of the artist. James Tissot has been in limited relations with Impressionist painters and produced works in a more independent style. The wind of Japonizm under his influence in France and England reveals him, and he has created many works in this direction. These objects do not go beyond being an element of the exotic atmosphere desired to be provided in the composition. As a reflection of the Victorian period, his paintings provide sections from the daily life of the noble class in a life of life. Noble subjects and fashion occupy an important place in the subjects he handles. It can also be seen that the accessories are used again on different figures and paintings. In the house where he has been known as a dress-fashion painter for a great part of his career, he may owe his style to be in fashion with the fashion at all times because Tissot's father is a curtain merchant and his mother is an owner the hat shop.

The impact of Japonizm in Tissot's works can be addressed under two headings: subject and composition. Tissot made fictions using photographs in his paintings and produced compositions using live models and models. The person who modeled her in the vast majority of her paintings is her Irish lover, Kathleen Newton. He also skillfully used the exotic Japanese items he collected as a collector to construct the composition of his paintings. Principles such as irregularity, asymmetrical expression, decentralized arrangement, expressing depth with systematic divided parts, widespread use of plain and bright colors, ornamental-arabesque painting style are immediately noticeable in compositions created by inspiring Japanese print paintings. James Tissot is a very productive painter. He did not stop working or producing until the end of his life. The effect of Japonizm can be clearly observed in his works, which belong to an important period of his work. In this research, Tissot's limited number of works produced under the influence of Japonizm are considered. This study is thought to be useful in terms of the interpretation of the effect of Japonizm, which is spread amongst Impressionist painters in Europe, by a painter who is also known to be in fact not acting together with impressionist artists.

Giriş

Düşünsel altyapısı Aydınlanma Çağı ile başlayan, Sanayi Devrimi ve Fransız İhtilali ile devam eden modernist süreç, batıda hayatın birçok alanında etkisini göstermiştir. Sanayi devrimi ile zenginleşen, alım gücü yükselen yeni bir orta sınıfın ortaya çıkması o zamana kadar kilise, saray ve saray çevresi arasında alıcısı bulunan sanatçılar için yeni bir pazarın oluşmasına vesile olmuştur. Batı sanatı da bu yıllarda daha özgürlükçü yeni yönelimler, arayışlar içerisindedir. Bu arayış içinde Afrika yerli kabile mask ve resimlerinden, buzul çağı öncesi kaya resimlerinden, eski aztek kültüründen, Japon baskı resimlerinden ve Japon kaligrafisinden, İslam minyatürü, İslam kaligrafisi ve doğu kilimlerine kadar geniş bir kültürel çeşitlilikte bireysel üslup arayışı içinde olmuşlardır (Kılıç, 2010, p. 49). Modernist sanat akımlarının öncüsü kabul edilebilecek empresyonizm akımı böyle bir ortamda filizlenmiş ve sonrasında gelecek tüm modern sanat akımlarını etkilemiştir. Uzun yıllar boyunca dış dünya ile sınırlı ilişkiler içerisinde olan Japonya'nın Batılı ülkeler ile başlayan ticari faaliyetleri Japon kültür ve sanatının Batılı ülkeler arasında yayılmasına vesile olmuştur. Uzakdoğu kökenli sanatlar ve daha ziyade zamanla kendi üslubunu belirginleştirmiş olan Japon sanatı, bu süreç içerisinde Empresyonist ressamalara gerek teknik, gerek konu bakımından yeni bakış açıları kazandırmıştır. Birçok empresyonist ressam Japon kültür ve sanatından etkilenmiştir. James Tissot, adı her ne kadar empresyonist ressamlar ile fazlaca anılmasa da üretkenliği ve disiplinli çalışmasıyla yaşadığı dönemde ve sonrasında adından söz ettiren oldukça başarılı bir sanatçıdır. 1863 yılından itibaren Tissot'un eserlerinde Japonizm etkileri belirgin bir şekilde görülmeye başlanmıştır.

Japon Sanatı ve Japonizm

Baskı sanatının ortaya çıkış tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte baskı tekniğinin Çin'de kâğıdın bulunmasının ardından bir çoğaltma yöntemi olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Baskı tekniği M.Ö 7.ve 8. yüzyıllarda resimsel öğeler içermeye başlamıştır. Japon baskı sanatının kökeninin ise M.Ö. 10. yüzyıla dayandığı ve M.S. 7. yüzyılda ilk sanat eserlerini verdikleri bilinmektedir. Baskı tekniğinin Çin'den gelen Budist keşişler tarafından Japonya'ya geçtiğine dair bilgiler mevcuttur. Japonya'da baskı sanatlarının gelişme göstermesinin temelinde erken dönem Budist metinlerinin çoğaltılmasında estamp ya da ıstampada adı verilen ahşap yüksek baskı tekniğinin uygulanması yatmaktadır. Zamanla kuş, çiçek gibi birtakım stilize edilmiş motiflerin de geliştirilerek bu metinlerle birlikte basılması halkın baskı resimlere karşı büyük bir ilgi duymasına yol açmıştır (Kıran, 2008, p. 148). Kâğıt ya da ipek yüzeylere uygulanan bu teknikle çoğaltılan metinler o dönemde her ne kadar halk tarafından tapınakların duvarları dışındaki alanlarda görülemezse de baskı tekniğinin uygulanış yöntemi Budist rahipler tarafından zamanla halka öğretilmiş ve baskı tekniği özellikle tapınak çevrelerindeki halk tarafından bilinir olmuştur. Japon Sanatı, önceleri tüm Uzakdoğu kökenli sanatlarda olduğu gibi Budizm kaynaklı Çin sanatının etkisinde gelişme göstermiştir. Ancak Japonlar, Tokugawa Şogunluğunun ülkedeki iç karışıklıkları sonlandırması ardından Çin'e karşı bir takım yaptırımlar uygulamış ve ülkelerindeki karışıklıklardan sorumlu tuttıkları Çin ile olan tüm ilişkilerini sınırlandırmıştır. Japonlar bu dönemde Çin'den gelen kültürel etkilerin durmasının da etkisiyle, zamanla kendi tarihsel, kültürel birikimlerini harmanlamış ve kendilerine özgü bir sanat dili oluşturmuşlardır. 7. yüzyıldan 15. yüzyıla kadar Budizm inancının etkisinde eserler veren Japon sanatçılar 16. 17. ve 18. yy.da ulusal kimliklerini bulmuş ve daha özgün bir gelişme gösterebilmiştir (Turani, 2011, p. 276). Ressam ve yazar Malik Aksel Varlık dergisinin 1 Ağustos 1933 tarihindeki yazısında Japon Sanatının tarihsel süreç içerisinde milli kimliğini bulduğunu ve Avrupalı ressamların da Japon sanatlarından ziyade-siyle etkilendiklerini ifade eder:

" Japon sanatının modern eserlerinde bile tamamıyla Japonluk hisleri ve karakterleri mevcuttur. Bu yüzdendir ki beynelmilel Japon resmi ve sanatı çok mühim bir mevki kazanmıştır. Sanatın her kısmında, hatta Avrupa'ya gönderilen eşyada bile Japon zevki hâkim mevkidedir. Paris'te modern Japon sanatkârı Fujita'nın Avrupa kadınlarına ait yapmış olduğu resimlerde Japonluk karakteri ve orijinalitesi barizdir. Son otuz sene zarfında Avrupa sanatkârları Japonlardan sanat tekniği hususunda çok istifade etmişlerdir. Berlin'de açılan Japon resim sergisinde Sunkio, Takeuhi, Ito Sinsui'nin eserlerinden bütün Alman mecmuaları takdirle bahsetmişlerdi. Netice itibariyle eser; imza, arma, bayrak gibi işaretler koymadan milli mahiyeti gösterdiği takdirde o eser milli ve mahalli (öz) bir eserdir " (Aksel, 2016, p. 28).

Japon baskı sanatlarının gelişim sürecinde başkentin Kyoto'dan bugünkü adı Tokyo olan Edo şehrine taşınması da önemli rol oynamıştır. Edo, savaşlarda elde ettikleri ganimetlerle zenginleşen samuray adı verilen savaşçı-asker kişilerin ve soyluların ihtişamlı köşkleri, saraylar yaptırdıkları, verimli topraklarıyla, eğlence merkezleriyle adeta bir cazibe merkezine dönüşen bir şehir olmuştur. Kabuki Tiyatrosu ve oyuncularını bu eğlence kültürünün merkezindedir (Kıran, 2008, p. 149). Ukiyo-e adı verilen renkli ahşap baskı tekniği de Edo şehrinde ve Kabuki tiyatrosu çevresinde gelişme göstermiştir. Kabuki tiyatrosu ve oyuncularını o yıllarda halk arasında oldukça popülerdir. 17.yüzyılda Edo'da ortaya çıkan Ukiyo-e ressamı önceleri Kabuki tiyatrosunun aktör ve aktrislerinin renkli ahşap baskı resimlerini yapıp çoğaltmışlardır. Zamanla "kentli ressam" ismini alacak olan Ukiyo-e sanatçıları Japon sanatının gelişiminde büyük rol oynamıştır. Japon Sanatı özellikle gerçekçi ve gözlemci özellikler göstermektedir. Japonlar doğayı resim sanatına Çinlilerden sonra fakat Avrupalılardan daha önce aktarmasını bilmişlerdir. Ayrıca resimde fırça tuş güzelliğini yazı sanatından resme aktarmışlardır. Bu ilgi çekici husus, özellikle bir fırça izlenimciliğinin doğmasına neden olmuş ve bu özelliği Batılılar izlenimcilerle birlikte benimsemişlerdir. Bunun kişisel fırça damgası olarak kabul edilmesi Japon fırça ressamlarının kendi mizaçlarını da yansıtmalarına neden olmuştur (Turani, 2011, p. 281). Japon baskı sanatlarının genel özellikleri; parlak yüzeyler, tek renk setleri ve basit konturlardan oluşmalarıdır. Japon baskı sanatçıları dik ve keskin bakış açıları, düz-dekoratif tasarımları ve cesur figür yaklaşımları Japon resminin kendine has üslubunu oluşturmasında büyük rol oynamıştır (Jacobus, Hunter, 2000, Akt: Şahin, 2015, p.16-17). Japon baskı resimlerinde doğa tasvirleri en sık karşılaşılan konuların başında gelmektedir. Japonlar doğa tasvirlerini şeffaf ve aydınlık bir atmosferle betimlemeyi tercih etmişlerdir (Kapos, 1995, pp. 131-132) . Japon baskı resimlerinin karakteristik özellikleri olan asimetrik düzenleme, uzun dar formattaki kompozisyon kurguları, merkezi perspektifin terk edilişi, derinliğin sistemli kırık parçalarla ifade edilmesi, doğanın çarpıcı ve dinamik anlatımı, düz ve parlak renkler gibi prensipler, Batılı empresyonist ressamı oldukça etkilemiş ve yeni ufuklar açmalarına yol açmıştır (Gökmen, 2007, p. 51).

Japon resim sanatı ile Batı resim sanatı arasında karşılıklı bir etkileşimden bahsetmek mümkündür. Japonya'da Batılı ülkeler etkisindeki modernleşme süreci 19. Yüzyılın sonlarına doğru feodal devletin dış dünya ile ticari ilişkilere başlamasıyla birlikte başlamıştır. 20. yüzyılın bütün sanat akımları ve eğilimleri Japon baskı sanatını ve baskı sanatçıları doğrudan etkilemiştir. Bu etkileşim sonucunda geleneksel konular yerini artık çağdaş yorumlara bırakmıştır Bu süreçte geleneksel anlayış bir süre sonra hızla ilerleyen modernleşmenin etkisiyle gerileme göstermiştir (Ödekan, 1997, p. 914). Tansuğ'a göre Batılı çağdaş ressamın dış dünyaya açılmasında en önemli faktörlerden biri "estamp" adı verilen Japon resminin Avrupalı empresyonist ressamı üzerindeki etkileridir (Tansuğ, 1999, p. 241). Örnek olarak bu dönemde modern anlayışta baskı resim çalışan ve dikkat çeken sanatçılardan Kiyochika Kobashi'nin (1847-1915) eserlerindeki Batılı tarzdaki perspektif yorumu ve gölgelerin, Kanae Yamamoto'nun (1882-1946) ekspresif anlayıştaki yaratıcı işlerinin, Batı sanatı etkilerini içerdiği görülmektedir. Bu etkileşim ve değişimin nedeni Yamamoto'nun gençliğinde Avrupa'ya yaptığı seyahatte karşılaştığı Paul Gauguin ve Van Gogh resimlerinden çok etkilenmesi olarak yorumlanabilir. Aynı süreçte Japon baskı resim sanatının etkileri Batı resim sanatında da görülmeye başlanmıştır (Gürçağlar, 2003, Akt: Kıran, 2009, p.152).

Japon resminin Batı için bir ilham ve merak konusu olması 1860 yılı ve sonrasına dayanır. Japonya'da Meiji dönemi sonrasında Batı ile karşılıklı ilişkilerin gelişmesiyle Batı, Doğu'nun diğer güzellikleri gibi sanatıyla da tanışmıştır. 1862 yılında Londra'da, 1867 yılında da Paris'te açılan uluslararası sergiler aracılığı ile ukiyo-e Batı'ya açılmış olur (Kurşuncu, 2014, p. 43). Batılı tüccarlar, Japonya'nın kendine özgün birçok egzotik ürününü Avrupa'ya taşımış ve Avrupa'da Japonya'dan gelen bu ürünler oldukça rağbet görmüştür. Avrupa'da ve İngiltere'de Japon ürünleriyle ilgili 1850'lerde birçok satış mağazası açılmıştır; bu mağazaların müdavimleri arasında Burty, Degas, Baudelaire, Tissot, Manet, Whistler gibi dönemin ünlü simaları vardır. Onların yoğun ilgisinden dolayı Japon baskı resimleri çabucak koleksiyon ürünleri haline gelmiştir (Howard, 1997, Akt: Şahin, 2015, p. 84). Tüm bu gelişmeler ışığında şekillenen Japonizm, 19. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa ve Amerika'da, Japon kaynaklı ürünlere gösterilen rağbeti tanımlayan bir terim olarak ortaya çıkmıştır. Bu terimin Fransız sanat eleştirmeni Philippe Burty tarafından 1870'lerin başında ortaya çıktığı düşünülmektedir (Howard, 1997, Blood, 2001, Akt: Şahin, 2015: 84). Mayıs 1872'de eleştirmen ve koleksiyoner Philippe

Burty, "La Renaissance Litteraire et Artistique" isimli dergide yayımladığı makalesinde "Japonizm" terimini ilk kez kullanmıştır (Ono, 2013, p. 1). Aynı yıl Jules Claretie de aynı şekilde "L'Art Français" isimli kitabında "Japonizm" kelimesini kullanmıştır (Kurşuncu, 2014, p. 43).

Görsel 1: "À La Porte Chinoise" dükkanının tanıtım afişi.

Görsel 2: "Le Japon Artistique" dergisinin kapağı.

Japon baskı resimlerini ilk olarak keşfeden ve Japonizm'in yayılmasında öncülük eden sanatçıların kimler olduğu konusunda farklı bilgiler bulunmaktadır. Ives'e göre James Whistler Londra'da çay satılan bir dükkânda, Claude Monet ise bir baharatçı dükkânında bu baskı resimlere rastlamıştır (Ives, 2004, p. 7). Whistler, Paris'te iken Japon sanatıyla ilgilenen Felix Bracquemond ve Edouard Manet ile tanışmıştır. Japonizm ile ilgilenen Henri Fantin-Latour ve James Tissot ile yakın arkadaş olmuştur (Ono, 2013, p. 57). 1856'da Fransız baskı sanatçısı Felix Bracquemond Paris'te, aynı zamanda yayıncısı da olan Delatre'nin dükkânında usta Japon baskı sanatçısı Hokusai'nin manga'larının olduğu küçük bir kitap keşfetmiştir. Bu kitap Japon sosyal yaşamına ait çizimler içeren bir çeşit eskiz defteridir. Bracquemond, bu kitabı her zaman yanında taşımış ve kendisi gibi sanatçı dostlarına bu kitabı göstermiştir. Bracquemond'un bulduğu bu kitap Japonizm'in yayılmasında önemli rol oynamıştır. Önceleri kocası ile Japonya'da yaşamış olan Madame Desoye'nin 1862 de Paris'de Louvre müzesinin yanında Rivoli Caddesi üzerinde "La Jonque Chinoise" adında, egzotik Japon eşyaları satan bir dükkân açması da Manet, Fantin, Tissot, Baudelaire ve Goncourts kardeşlerin bu mağazada buluşmalarına vesile olmuştur (Pennell, 1911, Akt: Ono, 2001, 57). Türkçesi "Çin Kapısı" anlamına gelen J. G. Houssaye'nin "A La Porte Chinoise" ismindeki Uzakdoğu'dan, özellikle Japonya ve Çin'den gelen egzotik ürünlerin satıldığı dükkânı da aynı şekilde Japonya'dan gelen ürünlerin meraklılarının uğrak yeri haline gelmiştir (Görsel 1). Sanat eleştirmeni ve gazeteci Theodore Duret'in 1875 yılında gerçekleştirdiği Japonya seyahati dönüşünde yanında Fransa'ya taşıdığı egzotik Japon eşyaları da Japonizm olarak adlandırılan dönemin oluşum sürecinde önemli rol oynadığı bilinmektedir. Zira Duret'in yanında getirdiği bu eşyalar o yıllara kadar Fransa'da bulunan eşyalardan oldukça farklıdır. Şair ve sanat eleştirmeni Joseph-Théodore Deck'in evinde haftalık olarak düzenlenen toplantıların da Japonizm'in gelişmesine ve yayılmasına katkı yaptığı açıktır. Bu toplantılara Yazar; Edmond ve Jules Goncourt, Emile Zola, Guy de Maupassant, Pierre Loti, sanat eleştirmenleri; Philippe Burty, Theodore Duret, ressamlar; James Mc Neill Whistler, Claude Monet, Edouard Manet ve Edgar Degas'ın katıldıkları bilinmektedir (Gökmen, 2007, p. 39). Alman doğumlu Fransız sanat tüccarı Siegfried Bing tarafından 1888'den 1891 yılına kadar İngilizce, Fransızca ve Almanca olarak yayımlanan "Le

Japon Artistique” dergisi (Görsel 2) Japon sanatını tanıtan bir dergidir ve özellikle Fransa’da etkileri yoğun bir şekilde görülen Japonizmin, derginin okuyucularıyla buluştuğu tüm ülkelerde yayılmasını sağlaması bakımından oldukça önemlidir.

Japonizm'in Batılı Empresyonist Ressamlar Üzerindeki Etkileri

Paris başta olmak üzere Avrupa şehirlerinde yayılan Japonizm rüzgârı Batılı Empresyonist ressamı da etkisi altına almıştır. Batılı ressamların kısaca Japonizm olarak adlandırılan bu döneme yönelik ilgilerinin merkezinde Ukiyo-e baskı resimlerinin olduğu söylenebilir. Ukiyo-e, 17. yüzyılda Edo döneminde ortaya çıkan ve çok popüler olan bir halk sanatıdır. Bu halk sanatı resimlerine ; "Yüzen Dünyanın Resimleri", ukiyo-e sanatçılarına da "kentli ressamlar" denilmiştir. Ukiyo-e'nin ilk temsilcilerinden Hishikawa Muronobu, eserlerinde dini konulardan farklı olarak gündelik yaşamdan sahne ve kesitleri ele alan ilk Japon ahşap baskı sanatçısı olarak oldukça önemli bir isimdir. Hokusai, Hiroshige ve Utamaro gibi ustalar ukiyo-e'nin diğer önemli temsilcileridir. Gündelik yaşama ait sıradan görünümün tasvirlerine yer veren bu resimler; kentli soylu sınıfın sanatı olarak da bilinmektedir. Bu dönemin yaşamını olduğu gibi yansıtan Ukiyo-e'nin başlıca konuları: Güzel kadınlar (bijin tachi), geşalar, Kabuki Tiyatrosu aktris ve aktörleri, sumo güreşleri, piknikler, festivaller, erotik resimler (shunga), Fuji Dağı, güzel doğa manzaraları (meisho), mitolojik sahneler, kuş ve çiçek resimleridir (Kıran, 2008, p. 149).

Japonizm'in erken döneminde birçok Batılı ressam kolay ulaşılabilir olmasının da etkisiyle Japon estamplarını toplamaya ve kişisel bir koleksiyon oluşturmaya bile başlamıştır fakat çok az ressam Edourd Manet kadar bu baskılardan sanatsal anlamda faydalanmış ve onun kadar ilerleme kaydetmiştir (Ives, 2004, p. 23) . Sanatçının 1872-73'e tarihlenen "Demiryolu" adlı resminde (Görsel 3), hem empresyonizmin özelliklerini hem de sanatçının Ukiyo-e' den nasıl etkilendiğini ve bunu kendi sanatına nasıl uyarladığını görmek mümkündür (Gürçağlar, 2003, p. 58). "Demiryolu" adlı resimde resmin ön planında yüzü seyirciye dönük olan genç bir kadın bir an için okuduğu kitaptan başını kaldırarak gözlerini seyirciye doğru yöneltmekte, yanında duran küçük kız çocuğu ise genç kadının yaptığı hareketin aksine sırtı seyirciye dönük olarak önünde duran parmaklığa tutunarak az önce geçen trenin çıkardığı buhar kümesine bakmaktadır.

Görsel 3: Édouard Manet, "Demiryolu", tuval üzerin yağlı boya, 111,5 x 93,3cm, 1872-3.

Görsel 4: Torii Kiyonaga, "Dokuzuncu Ay", Ağaç Baskı, 1784.

Arka planda ise demiryolunun karşısında yan yana sıralanmış binalar az çok görülebilmektedir. Manet, üç boyutluluk ve perspektif etkilerini en aza indirgeyerek seyirciyi resim yüzeyine bakmaya ve onu boya lekeleriyle kaplı düz bir alan olarak görmeye zorlamıştır. Sanatçının serinkanlı ve nesnel yaklaşımı resmin ele aldığı konuya kayıtsız kalışı, buna karşılık optik etkilere ve onları biçim üzerinde düzenlemeye verdiği önem resmi bir tür soyutlamaya doğru yönlendirmektedir (H. Croix 1986, p. 844, Akt: Gürçağlar, 2003) . Sanat Tarihçi Ben Pollitt'e göre Manet'in bu eserinin Tori Kiyonaga'nın "Dokuzuncu Ay" isimli Ağaç baskı çalışmasından (Görsel 4) ilham aldığı düşünülmektedir (Pollitt, :2017) Sanat yazarı Gompertz'e göre Degas da Hiroshige'nin baskı resimlerinin sıkı bir hayranıdır. Bu işlerden biri olan "Otsu Durağı" (Görsel 5), (yaklaşık 1848-1849), yolcuları gündelik işlerini kovalarken, pazardaki tezgâhlardan alışveriş yaparken ve de yolculuğa devam etmek üzere sırtlarında ağır çantalar taşıyarak ilerlerken gösterir. Hiroshige çarşıdaki harekete kuş bakışı bakmıştır. Aynı zamanda diğer Ukiyo-e sanatçılarından da sevdiği biçimde ön planda yaşanmakta olan faaliyetleri keserek vermiştir. Bu sayede izleyiciyi tuhaf bir şekilde orada hissettiren, hatta olup bitenin bir parçası gibi hissettiren bir resim olmuştur (Gompertz, 2015, p. 54).

Görsel 5: Utagawa Hiroshige, "Otsu Durağı", 22.2 x 34.9cm, 1848-1849.

Görsel 6: Edgar Degas, "Dans Sınıfı" 83,5 x 77,2 cm, 1874.

Degas'ın 1874'de ilk empresyonist sergi ile aynı yıl yaptığı "Dans Sınıfı" tablosu da (Görsel 6) Gompertz'e göre Hiroshige'nin "Otsu Durağı" ahşap baskısının etkisinde yapılmış bir resimdir. Bu resimde bastonundan destek alarak öğrencilerine hitap ettiği anlaşılan ihtiyar bir dans hocası ve etrafındaki öğrencileri görülmektedir. Bu duruş aynı zamanda bir dans figürünün üzerinde konuşulduğu ya da çalışıldığı izlenimini de vermektedir. Öğrencilerin bir kısmı izleyici-dinleyici pozisyonundayken bir kısmı provalarına devam etmektedir. Bu kurgu Hiroshige'nin Otsu Durağı (Görsel 5) isimli eserindeki bazı figürlerin durağan bazılarının hareketli olarak resmedilmesini hatırlatmaktadır." Degas, Hiroshige'nin "Otsu Durağı" isimli eserinde olduğu gibi kompozisyonu sol alt köşeden başlatıp, sağ üst köşeye uzanan verevine bir bant üzerinde kurgulamıştır. Ayrıca yükseltilmiş bir bakış açısı, asimetrik tasarım, abartılı şekilde kimi nesnelere küçük göstermek, resmin marjlarında ciddi biçimde kesmeler kullanması biçimsel açıdan benzerlik taşıyan öğeler olarak dikkat çekmektedir. Konu olarak da her iki resimde benzerlikler mevcuttur (Gompertz, 2015, p. 55).

Doğum tarihi tam olarak bilinmeyen Edo Dönemi Ukiyo-e sanatçılarından Katsushika Hokusai'nin halen dünya çapında en çok bilinen Japon resmi sıfatını elinde bulunduran ikonastik "Kanagawa Yakınlarında Büyük Dalga" (Görsel 7) isimli eseri günümüzde Japon baskı resmi denilince akla ilk gelen eserlerden biridir. Bu tablo 1831 yılında, Fuji Dağı'nın Otuz Altı Manzarası (Fugaku Sanju-roku Kei) adındaki bir dizi tahta baskının bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Resimde adeta yırtıcı bir hayvan pençesini andıran coşkulu ve heybetli büyük bir dalga, resmin arka planında görülen iki adet Japon ahşap kanolarını yutacakmışçasına görülmektedir. Bu tablo insanoğlunun doğanın karşısındaki zayıflığını, acizliğini ve doğanın karşı konulamaz kuvvetini anlatmaktadır. Aynı zamanda büyük dalgaların arka planında ünlü Fuji yanardağı vakur ve dingin bir şekilde görülmektedir.

Görssel 7: Katsushika Hokusai, "Kanagawa Yakınlarında Büyük Dalga", 25 x 38 cm, 1830.

Görssel 8: V. Van Gogh, "Yıldızlı Gece", 74 x 92 cm, Yağlı Boya, 1889.

Fuji Dağı, Japonya'nın simgelerinden birisidir ve zen felsefesinde dinginliği ve sonsuzluğu ifade eder. Bu iki zıt durgunluk ve hareket tasviri resmin en önemli unsurlarından birisidir. Sembollerin sözlüğü kitabının yazarı J.E.Cirlot'a göre "dalga" kelimesinin içerdiği diğer anlamlar şöyledir; dalgalar, Çin geleneğinde saflığın sembolüdür. Ayrıca dalgalar, Ejderhalar ile ilgilidir. Çin mitolojisine göre dalgaların Ejderhalar tarafından çıkarıldığına dair bir inanış mevcuttur (Cirlot, 1971, p. 367). Hokusai'nin eserleri birçok Batılı sanatçıya ilham vermiştir. Bunlardan birisi de Japon baskı sanatlarına olan tutkusuna bilinen Vincent Van Gogh'tur. İkinci kuşak olarak da bilinen post-empresyonistlerden Van Gogh, Japon manzara resimlerinden oldukça etkilenmiş, Fransa'nın güneyinde bulunan Arles şehrine yaptığı seyahatinin nedenini, Japonya'ya benzer bir doğa sahnesi aramak olarak açıklamıştır (Hollingsworth, 2009, p. 422). Van Gogh'un Paris'deki ilk yıllarında Montmartre'deki evine oldukça yakın olan Siegfried Bing'in dükkânından edindiği Japon ahşap baskılarını 1887 yılı baharında Café du Tamborin de sergilemesi de Japon baskı sanatlarına olan tutkusunu gözler önüne sermektedir. Van Gogh'un hayatı ve eserleri konularında uzmanlığı ile tanınan sanat yazarı Martin Bailey'e göre Van Gogh Yıldızlı gece tablosunu (Görssel 8) yaparken Hokusai'nin, Büyük Dalga isimli eserinden (Görssel 7) etkilenmiş olması muhtemeldir. Bailey bu konuda "İki esere yan yana baktığımda, Büyük Dalga'nın Yıldızlı Gecesi'ni yaparken Van Gogh'u etkilemede büyük olasılıkla bir rol oynadığını düşünüyorum." ifadesini kullanmıştır (Bailey, 2018, p. 80). Van Gogh yıldızlı gece isimli eserinde gökyüzünü Hokusai'nin yırtıcı bir hayvanın pençelerini andıran dalga görünümüne benzer bir şekilde resmetmiştir. Van Gogh'un "Courtesan" ve "Bahar Dalları", "Tanguy Baba", "Yağmurda Köprü" isimli eserlerinde de Japonizm etkisi oldukça açıktır. Van Gogh aynı zamanda kardeşi Theo ile birlikte hatırı sayılır bir Japon baskı resim koleksiyonuna sahiptir. Van Gogh, bu resimleri sergilemekten büyük keyif almış ve Japon sanatına olan ilgisini her fırsatta dile getirmiştir. Van Gogh'un 1887 tarihli "Yağmurda Köprü" isimli eseri (Görssel 10), Hiroshige'nin 1857 tarihli "Ohashi Köprüsü ve Atake" (Görssel 9) isimli eserinden esinlenerek yapılmış ve neredeyse birebir benzerlik taşıyan bir resimdir. Her iki resimde yağmurlu bir havada şemsiyelerinin altında ahşap bir köprüden geçmekte olan kişiler resmedilmiştir. Suyun üzerinde uzun ince bir kano süzülmekte, ufukta sisli-yağmurlu havanın etkisiyle tam olarak seçilemeyen liman ya da dağlar görünmektedir. Hiroshige'nin eserinde renkler daha soluk ve kompozisyon daha yalındır. Deniz durgun bir şekilde resmedilirken yağmurun şiddeti dikey ve belirgin koyu renk çizgilerle daha belirgin bir şekilde vurgulanmıştır. Bu zıtlık Japon ressamlarının sıklıkla başvurduğu bir yöntemdir ve birçok Japon baskı sanatçısının eserlerinde buna benzer öğeler görmek mümkündür. Van Gogh'un "Yağmurda Köprü" isimli eserinde ise renkler daha canlı ve parlak olarak kullanılmıştır. Her iki resimde de dikey kompozisyonu benzer bir açıyla bölen köprü göze çarpmaktadır. Van Gogh resminde denizdeki dalgaları fırça tuşlarıyla biraz daha vurgulamış, yağmur ve dalganın şiddetini birbirine daha uyumlu bir formda resmetmiştir. Van Gogh bu eserini kırmızı bir çerçitle bir çerçeve içine almış ve çerçevenin dışında Japon alfabesinde metinlere yer vermiştir.

Görsel 9: Utagawa Hiroshige, "Ohashi Köprüsü ve Atake", 1857.

Görsel 10: Vincent Van Gogh, "Yağmurda Köprü", 1887.

Yine yetişkinliğinin büyük bölümü Fransa'da geçen ve ressam Edgar Degas ile yakın dostluğu bilinen Amerikalı ressam Mary Cassatt'ın bazı eserlerinde de Japonizm etkileri açık bir şekilde görülebilmektedir. Cassatt 1890'da Paris'te açılan École des Beaux-Arts'ta Ukiyo-e baskılarından oluşan büyük bir sergiyi görmüş ve etkilenmiştir. Bunun ardından Edgar Degas'tan gravürü öğrenmiş ve Japonizm etkisinde sayısı on kadar renkli gravür tekniğinde eser üretmiştir (Walker, 2013). Cassatt, Japonizm etkisinde ürettiği bu eserlerinde Japon baskı sanatçısı Utamaro'nun eserlerinde de olduğu gibi, gündelik yaşamındaki kadınların hayatlarındaki rutin olayların tasvirine yer vermiştir. Utamaro'nun 1801 tarihli "Banyo Zamanı" isimli eserinde (Görsel 11) ahşap bir küvette çocuğunu yıkamakta olan bir Japon kadın görülmektedir. Mary Cassatt'ın 1890-91 tarihli "Banyo" isimli eserinde de (Görsel 12) yine benzer bir sahne resmedilmiştir. Bu resimde de Batılı bir kadın çocuğunu mavi renkli metal bir küvette yıkamaya hazırlanmaktadır. Kadının hareketi eliyle suyun sıcaklığını kontrol eder bir şekildedir.

Görsel 11: Kitagawa Utamaro, "Banyo Zamanı", 37.3 x 25.1 cm, 1801.

Görsel 12: Mary Cassatt, "Banyo" 29.5 x 24.8 cm, 1890-91.

Yine Jean-François Millet, Theodore Rousseau, Jean-Baptiste Camille Carot gibi ressamardan oluşan ve Barbizon okulu olarak adlandırılan sanatçıların eserlerinde ve Camille Pissarro, Auguste Rodin, Gustave Moreau, Gustave Caillebotte, Henri de Toulouse-Lautrec, William Merritt Chase gibi sanatçıların eserlerinde de teknik ve konu olarak Japonizm etkileri görmek mümkündür. Japonizm olarak adlandırılan bu sanat hareketinin etkileri empresyonist ressamlarla sınırlı kalmamış sonraki süreçte ortaya çıkan birçok sanat akımı ve hareketini de doğrudan ya da dolaylı yoldan etkilemiştir.

James Joseph Jacques Tissot'un Eserlerinde Japonizm Etkisi

James Joseph Jacques Tissot, 15 Ekim 1836 tarihinde bir liman kenti olan Nantes, Fransa'da İtalyan asıllı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. James Tissot, annesinin de etkisiyle küçük yaşlarda katı bir din eğitimi almıştır. 1856 yılında sanat eğitimi almak üzere Paris'e gitmiş ve Académie des Beaux-Arts da Ingres'in eski öğrencileri olan Jean-Hippolyte Flandrin ve Louis Lamothe'den sanat eğitimi almıştır. Eğitiminin ardından daha önce almış olduğu din eğitiminin de etkisiyle İncil'deki konuların illüstrasyonlarını yapmaya başlamıştır. 1863 yılında resimlerinin konularında değişikliğe gitmiş ve ortaçağ tarzı portreleri ile modern yaşamın tasvirini resimlerinde göstermeye başlamıştır. Bu dönemde, Tissot'a sanat çevrelerinden birden yüksek eleştirel beğeniler gelmiştir ve çok konuşulmuştur. Bu dönemde çocukluğunun geçtiği bir liman kenti olan Nantes' den ilham alarak yaptığı düşünülen liman ve gemi resimleri ile ticari anlamda da sanat çevrelerinde yer edinmeye başlamıştır (Wood, 1986, p. 7).

Görsel 13: James Tissot, "Feribot için Bekliyorum.", 22,5 cm x 32,5cm, 1878.

Tissot'un resimlerinin büyük bir kısmında kompozisyon kurgusunda gerçek modeller kullanılmış ve düzenlenen sahneler fotoğraflanarak elde edilen fotoğraflardan yararlanılmıştır. Sanatçının 1878 tarihli "Feribot için Bekliyorum" (Görsel 13) isimli resminin hazırlık aşamasında fotoğrafın kullanımının da büyük katkısı vardır. Tissot, Japon resim sanatının Batı resim sanatı üzerinde yer edinmesine katkı sağlayan ressamardan birisidir. Tissot, Japon baskı resim sanatından ilk etkilenen Eduart Manet, James Whistler ve Edgar Degas ile yakın bir ilişki içerisindeydi. Manet'in yazar Emile Zola'yı resmettiği eserinde (Görsel 14) resmin arka planında duvarda Japon baskı resimleri dikkat çekmektedir. Bu resmi andıran bir kompozisyon ile bu sefer Edgar Degas, aynı yıl James Tissot'un bir resmini (Görsel 15) yapmıştır. Bir resim atölyesinde hemen yanında siyah bir silindirik şapka ve pelerinle poz veren Tissot'un etrafı, Degas ile ortak olarak paylaştığı beğenileri yansıtan tuvalle çevrilidir. Egzotik, Japon tarzı bir resim ve tam ortada altın renkte çerçevede Lucas Cranach the Elder'e ait olduğu bilinen Alman kralı Bilge Frederick'in (Frederick III) orijinal portresinden kopya edilen bir portre resmi görülmektedir.

Görsel 14: Eduard Manet, "Emile Zola'nın Portresi", 146,5 x 114 cm, 1868.

Görsel 15: Edgar Degas, "James Tissot'un Portresi" 151,4 x 111,8 cm, 1868.

Tissot'un resimlerindeki Japonizm etkisi önceleri diğer çağdaşları gibi Japon baskı resimlerini andıran yalın ve dingin kompozisyonlarla dikkat çeker. Batılı oryantalist ressamalarda da görülen resimlerin kompozisyonlarına bilinçli bir biçimde dâhil olan doğu kültür ve coğrafyasına özgü objeler oryantalizmin bir özelliği olarak bilinse de Tissot ağırlıklı olarak Japon objelerini resimlerinin kompozisyonlarında kullanmıştır. Tissot'un en çok bilinen ve en çok kopyalanan eserlerinden biri olan "Japon Nesnelere Tutan Genç Bayan" tablosu (Görsel 17) sanatçının çalışmalarında Japonizm etkisini ortaya koyan önemli bir eserdir. Sanatçının eserde resmettiği Japon kadın, Japon geleneksel kıyafeti olan kimono ile her iki elinde Japon eşyalarıyla içi balık dolu bir akvaryumun önünde poz vermektedir. Figürün kemer kısmına iliştilmiş Japon tarzı yelpaze, figürün saç stili ve saçındaki aksesuarlar figürün geleneksel kostümünü tamamlamaktadır. Konu tropikal bir bahçede geçmektedir. Bu resimde de kompozisyon bilinçli bir tercih olarak kesilmiş ve ışık-gölge zıtlıklarıyla izleyicinin özellikle Japon işi vazoya ve kimonoya odaklanması sağlanmıştır.

Görsel 16: Kitagawa Utamaro "Pipo Tutan Kadın", 1781.

Görsel 17: James Tissot, "Japon Nesnelere Tutan Genç Bayan", 36,5 x 46 cm, 1865.

Resimde ayakta duran figürün kimonosunda birtakım bitkisel motifler ve Japonya'ya özgün simgeler, desenler, işlemler görülmektedir. Japon sanatının çiçeksel motiflerinin Art Nouveau'ya da hemen uyum sağladığı bilinmektedir. Özellikle uzun dar format, süsleyici çizgilerin bütünlüğüyle 1890'larda Avrupa'da çok önem kazanmıştır. Süsleme alanında Japon etkisinin en önemli etmeni Japon ipek kıyafetleridir (Gökmen, 2007, p. 95). Diğer elinde tuttuğu obje bilinçli olarak gölgede bırakılmış ve izleyicinin ilk olarak mavi beyaz çinili vazoya odaklanması sağlanmıştır. James Tissot'un 1865 tarihli "Japon Nesneleri Tutan Genç Bayan" isimli resmiyle (Görsel 17) Kitagawa Utamaro'nun "Pipo Tutan Kadın" isimli 1781 tarihli baskı resmi (Görsel 16) arasında bazı benzerlikler bulunmaktadır. Bu benzerlik resimlerin isimlerinde de göze çarpmaktadır. Utamaro resmine "Pipo Tutan Kadın", Tissot ise "Japon Nesneleri Tutan Genç Bayan" ismini vermiştir. Bu resimde kimono giymiş bir Japon kadın elinde Piposuyla belden yukarı bir kesitte yalın bir arka planda resmedilmiştir. Her iki kadın figür de elinde tutmuş olduğu bir Japon objesiyle ve Japon geleneksel kıyafeti olan Kimono ile resmedilmiştir.

Tissot'un Japonizm etkisindeki resimlerinde isimlendirme konusu da oldukça yalındır. Tissot eserlerine Ukiye-e dönemi sanatçıların stilinde isimlendirmeler yapmıştır. Eserlerine verdiği isimler adeta bir bilgilendirme notu gibi kompozisyonda geçen sahneyi metinsel bir biçimde özetler niteliktedir. 1869 tarihli "Genç Bayanlar Japon Eşyalarına Bakıyor" isimli aynı ismi taşıyan üç eserinde (Görsel 19), (Görsel 20), (Görsel 21) Tissot, yine gündelik bir konuya eğilmiştir. Bu üç resimde aynı yıl benzer bir konu ve kompozisyon biçimiyle aynı isimde üç farklı eseri ortaya koymuştur. Olayın geçtiği yer Turner'a göre Tissot'un kendi evidir, içindeki egzotik Japonik eşyalarda yine sanatçının kendi koleksiyonuna aittir. Resmin birinci versiyonun (Görsel 20) günümüzdeki akıbeti bilinmese de, ikinci versiyonun (Görsel 19) Amerika'daki Cincinatti sanat Müzesinde olduğu bilinmektedir. Sanatçının aynı yıl resmettiği üçüncü versiyonu (Görsel 21) ise özel bir koleksiyondadır ve aslında Cincinatti sanat müzesinde bulunan versiyonun bir ön çalışması olarak yapılmıştır (Turner, 2009, p. 7).

Görsel 18: Suzuki Horunobu, İki Kız", 1750.

Görsel 19: James Tissot, "Genç Bayanlar Japon Eşyalarına Bakıyor" 70.5 x 50.2 cm, 1869.

Görsel 20: James Tissot, Genç Bayanlar Japon Eşyalarına Bakıyor 70,5 x 50,2 cm, 1869.

Görsel 21: James Tissot, Genç Bayanlar Japon Eşyalarına Bakıyor 70,5 x 50,2 cm, 1869.

Bu üç resmin aynı yıla tarihlenen bilinen ilk versiyonu (Görsel 20), iki genç bayan bambu ağacından yapılmış Japon işi bir paravanın üzerindeki desenleri dikkatlice izlemektedir. Figürlerin hemen arkasında kırmızı bir sandalye onun yaşlı olduğu duvarda altın varaklı bir çerçeve yarım bir şekilde görülmektedir. Masanın üzerinde mavi beyaz Japon tarzı bir vazoya çarpmaktadır. Yerde bir kilim ya da halı olduğunu düşündüğümüz bir diğer obje de resimde sınırlı bir oranda görülmektedir. Bu eser Tissot'un diğer çalışmalarına kıyasla daha karanlık bir atmosferde resmedilmiştir. Paravanın üzerindeki desenleri inceleyen genç kadınlardan yere biraz daha fazla eğilmiş olanı siyah bir elbise giymiş ve resmin karanlık atmosferinde biraz kaybolmuştur. Beyaz renkli kıyafet giyen genç kadın ise ekose desenli kurdelesini ve daha aydınlık olarak resmedilmesiyle daha baskın bir figür olarak dikkat çekmektedir. Bu resmin Japonizm etkisinde bir resim olduğunu düşünmemizi sağlayan kompozisyonda yer alan Japonik objeler ve isimlendirmedeki benzerlikler dışında resmin kenarlarının resimde geçen sahneyi kesik olarak gösterilmesi, ızgara görünümlü paravan ile derinliğin sistemli kırık parçalarla ifade edilmesi ve diyagonal kompozisyon kurgusunun tercih edilmesidir. İkinci resim, (Görsel 19) Tissot'un erken Japonizm etkilerinin görülmesi bakımından önemli bir eserdir ve aynı yıl yapılan diğer iki versiyonun aksine en çok bilinen versiyonu Cincinatti sanat galerisindeki bu versiyonudur. Resimde iki genç bayan diğer iki benzer resimde de olduğu gibi bir Japon objesini şaşkınlık ve hayranlıkla incelemektedirler. Bu eşya ahşap bir Japon imparatorluk dönemi ticaret gemisi maketidir. Maket uzun ayaklı bir sandığın üzerinde durmaktadır. Üzeri Japon tarzı saten bir örtüyle kaplanmıştır. Hemen yanında da üçayağı görünen Japon tarzı bir yan sehpa göze çarpmaktadır. Resmin hemen sol tarafında kısmen görülebilen bir ipek perde figürleri odada gizlemiştir. Sağ tarafında ise bir Japon sunağı görülmektedir. Bu sunak dini bir obje olmaktan çıkarak Japon bebeklerinin sergilendiği bir vitrin görevi görmeye başlamıştır. Bu altın renkli sunak renginin yansıtıcılığı ile derinlik hissi vermekte ve ortama zengin bir hava katmaktadır. Resimdeki eşyaların bolluğu aynı zamanda kloströfobik bir ortam hissini yaratmaktadır (Turner, 2009, p. 8). Resimde kırmızı kıyafetli genç kadının elinde tutmuş olduğu beyaz eldiveni onun dışardan henüz gelmiş olduğu izlenimini vermekte ve bir ziyaretçi konumunda olduğunu düşündürmektedir. Diğer beyazlı genç kadın ise diğer kadına eşlik eder bir konumunda bir duruş sergiler. Bu resimde ukiyo-e ressamlarının sıklıkla başvurduğu ızgara görünümlü kompozisyon biçimi ele alınmıştır. Hiroshige ve Hokusai'nin manzaralarında kompozisyon öğeleri resim yüzeyine diyagonal olarak yerleştirilmiştir. Kompozisyonun ön planına ızgara motifi yerleştirme ise ilhamını Japon mimarisinin "shoji" olarak adlandırılan açılır kapanır duvar biçimli kapılarından almaktadır. Bu duvarlar ızgara biçiminde bir iskelete sahiptir ve genellikle washi denilen Japon kâğıdıyla kaplanır, böylece gün ışığının durumuna

bağlı olarak önündeki gölgelerden duvarın ardında kimlerin bulunduğunu ele verir (Gürçağlar, 2003, p. 59) . Bu resimde (Görsel 19) figürün üzerindeki koyu kırmızı- bordo elbise ile yerdeki kilimdeki kırmızı renk resmin geneline kırmızı rengin tonlarını hâkim kılmıştır. Bu resimde yerde serili olan halı-kilim Tissot'un başka resimlerinde de göze çarpmaktadır. Bu durum Manet, Whistler ve Degas'ın da yaptığı gibi resimlerinde oluşturacağı kompozisyonların sanatçı eliyle kurgulandığı düşüncesini doğrulamaktadır. Tissot bu üç resimde de beyaz elbiseleri içinde aynı kızı resmetmiştir. Bu söz konusu üç resim aslında farklı üç resim gibi görünse de aslında aynı resmin üç ayrı versiyonudur.

Resmin günümüzde bilinen bir diğer versiyonu da (Görsel 21), Getty Müzesinde bulunmaktadır. Resmin merkezinde Japon oyuncak bebekleri inceleyen genç kadınlar görülmektedir. Aynı dönemde genellikle seramik malzemeden üretilen oyuncak bebekler de Japonya'dan gelen ve oldukça rağbet gören eşyalardı. Genellikle oyuncak bir objeden ziyade dekoratif bir eşya olarak sergileniyordu. El yapımı olan bu bebekler oldukça gerçekçiydiler ve bebeklerin el yapımı elbiseleri de tüm ayrıntıları ile dikkat çekiciydi. Diğer iki resmin aksine bu sefer figürler izleyiciye göre sağ tarafa doğru yönelim göstermiştir. Konunun yine diğer iki resimde de olduğu gibi aynı mekânda geçtiğini varsaymak çok yanlış olmaz. Zira her üç resimde ortak birçok obje tespit etmek mümkündür. Turner'e göre bu üç resim de Tissot'un kendi evinde kurgulanmış ve fotoğraflanarak resme aktarılmıştır (Turner, 2009, p. 9). Tissot'un üç ayrı versiyonunu yaptığı bu kompozisyonda dikkat çeken bir diğer unsur Tissot'un Victorian dönemi olarak adlandırılan dönemin giyim tarzını eserlerinde sıklıkla ve büyük bir ustalikle ele almasıdır. Sanatçının resmettiği figürlerine giydirmek üzere kullandığı giysilerin ve aksesuarların perdelik kumaş tüccarı babası ve şapka dükkânı sahibi annesi tarafından tedarik edildiği de bilinmektedir. James Tissot'a ait aynı yıla tarihlenen bu üç resmiyle Suzuki Horunobu'nun 1750 tarihine ait "İki Kız" isimli eseri (Görsel 18) bazı yönlerden benzerlikler taşımaktadır. Horunobu'nun resminde yer alan ızgara biçiminde görülen sürgülü kapı bölme kısmı Tissot'a ait (Görsel 19) "Genç Bayanlar Japon Eşyalarına Bakıyorlar" isimli eserde de yer almaktadır. Her üç resim de iki genç bayan figürü Horunobu'nun eserinde de olduğu gibi resmin tam ortasında baskın öğe olarak yer almıştır. Yine Horunobu'nun resminde yer alan paravan Tissot'a ait "Genç Bayanlar Japon Eşyalarına Bakıyorlar" isimli resmin bilinen iki ayrı versiyonunda (Görsel 20,21) da farklı açılarda ve konumlarda olsa da benzer şekilde görülebilmektedir. Tissot'a ait resmin üçüncü versiyonunda (Görsel 20) paravanın üzerindeki desenler de aynı şekilde benzerlikler taşımaktadır. Her üç resimde dikey bir kompozisyonda ele alınmış ve çerçeve resmin kenarlarından her üç resimde keserek Japon baskı sanatçıların sıklıkla başvurduğu kesik kompozisyon düzeninde kurgulanmıştır. Ayrıca her üç resimde de gündelik yaşamdan sıradan olayların tasvirlerinin konu olarak seçilmesi geleneğinin Tissot' un resimlerine Japonizm ile tanışmasını takip eden 1863 yılından sonra görülmesi Japon baskı sanatçıların eserlerini incelediği ve özümlediği düşündürmektedir.

Görsel 22: Katsushika Hokusai, "Sazaido'dan Fuji", 26 x 38,7 cm, 1830-32.

Görsel 23: James Tissot, "Hoşçakal, Mersey'de", 42,5 x 30,5 cm, 1881.

Tissot, 1881'de Kraliyet Akademisi'ndeki sergide "Hoşçakal, Mersey'de" adlı eserini (Görsel 23) sergilemiştir. Başarılı portreleriyle tanınan John Singer Sargent, onu "bir deha satıcısı" olarak tanımlamıştır. Buna karşın dönemin önemli sanat eleştirmeni, geleneksel üslubun sarsılmaz savunucusu John Ruskin, sanatını sadece kaba toplumun renkli fotoğrafları olarak eleştirmiş ve reddetmiştir. Bu yorum onun çalışmasının çağının bir belgesel kaydından daha fazlası olduğu gerçeğini değiştirememiştir ve gözlerin bu resime odaklanmasını sağlamıştır. Tissot, bu eleştirinin ardından üst-orta sınıfın modern yaşamını resimlerine konu etmeye devam etmiştir (Greenaway, 2009, p. 1). Tissot'un 1881 tarihli "Hoşçakal Mersey'de" isimli bu eseri (Görsel 23) Hokusai'nin "Sazaido'dan Fuji" (Görsel 22) isimli eseriyle kompozisyon kurgusu açısından benzerlikler taşımaktadır. Tissot'un genişçe bir baskı resim koleksiyonu olduğu da göz önünde bulundurularak bu baskılardan gerek kompozisyon gerek teknik olarak faydalanmış, esinlenmiş olabileceğini düşünmek yanlış olmayacaktır. Bu iki resimde de benzerlikler tespit etmek mümkündür. Hokusai'nin "Sazaido'dan Fuji" (Görsel 22) isimli eseri 1741 yılında tapınak olarak inşa edilmiş "Sazaido" isminde Fuji yanardağının karşısında üç katlı bir kulede geçmektedir. Bu tapınak olarak inşa edilmiş kule Fuji yanardağının etrafında bulunan beş gölden birinin kıyısındadır. Resimde bu göl koyu lacivertten açık laciverte geçişli bir renkte yer almaktadır. Hiroshige, resimlerinde genellikle su seviyelerinin farklılıklarını anlatmak için mavi renkleri koyulaştırarak kullanırdı. Bu resimde de renkler parlak ve gökyüzü açıktır. Resimde gölge ve renk tonlaması de kullanılmamıştır. Resimde aralarında çocuk ve kadınların da yer aldığı toplam dokuz kişi görülmektedir. Konu olarak günlük sıradan bir olay tasviri ele alınmış ve resmedilmiştir. Resimde sol baştaki figür muhtemelen Fuji yanardağını ya da ufukta Fuji yanardağının etrafında bir yeri işaret etmekte, sağ baştaki figürde yüzünü işaret edilen o yöne doğru çevirmiş olarak görülmektedir. Çocuklar hariç diğer tüm figürler balkondan görülen bu bölgeye bakarken resmedilmiştir. Resimde yer alan figürlerin bir kısmının yüzü hiç gözükmezken bazılarının yüzü profilden kısmen görülebilmektedir. Ufuk çizgisi hizasında bazı tepeler bazı evlerin çatıları ve bazı ağaçlar görülmektedir. Resmin sağ üst köşesinde tapınağın çatısının bir kısmı görülmektedir. Her iki resimde de zemindeki ahşap parkelerin dizilişindeki çizgiler perspektif ile derinlik hissi verilerek, izleyiciyi sahnenin gerisinde, resmin çerçevesinin hemen dışında olup bitenleri izler gibi bir bakış açısı yaratmaya çalışmaktadır. Ayrıca balkon korkuluk tahtaları yatay ve dikey bir açıyla Japon baskı resimlerinde sıklıkla görmeye rastladığımız ızgara şeklinde bölünmüş görünümü de sağlamaktadır.

Tissot'un "Hoşçakal, Mersey'de" isimli eserinde (Görsel 23) bir yolcu gemisi ile seyahat etmek üzere limandan ayrılmakta olan yolcuları uğurlamakta olan bir grup insanın görünümüne yer verilmiştir. Resimde biri sağda yer alan şapka sallayan erkek figürün arkasında yarım bir şekilde görülmekte olan bir çocukla birlikte ön planda toplam beş kişi görülmektedir. Bu figürlerin bir kısmının yüzleri yan profilden görülebilmektedir. Tissot'un diğer eserlerinde de sıklıkla gördüğümüz üzere figürlerin kıyafetleri detayları olarak resmedilmiştir. Resimde mendil sallayan bir kadın ile şapka sallayan kadın daha baskın olarak vurgulanmıştır. Resimde renkler bu uğurlama vedalaşma anında havanın bulutlu ya da gün batımını bir diliminde olduğu izlenimini vermektedir. Bu resimde Japonizm etkisini ortaya koyan bir diğer öğe de resmin sol alt kısmında göze çarpan yan yana duran üç adet katlanır bez Japon taburesidir. Tissot'da Japonizm etkisindeki diğer çağdaşları gibi resimlerinde egzotik Japonik objeleri ustalıklı kompozisyonlarının içerisine yerleştirmektedir. Bu resimde (Görsel 23) Tissot, ukiye-e ressamlarından Hokusai ve Hiroshige'nin de sıklıkla başvurduğu diyagonal yerleştirme düzenini kullanmıştır. Ukiyo-e resimlerinde sıklıkla karşılaşılan kompozisyon düzenlemelerinden bir diğeri de resmin ön planına yerleştirilen herhangi bir nesnenin bir bölümünün resmin köşeleri tarafından kırılması ve tamamının resim yüzeyi üzerinde görülmemesidir. Bu yaklaşım Japon sanatçıların dış gerçekliğe karşı bireysel bakış açılarını getirmelerinden, konunun tesadüfi doğasını vurgulamaktan ve böylece izleyiciyi şaşırtmak istemelerinden kaynaklanmaktadır. Bu resimde de sağ tarafta duran, uzaklaşan yolcu gemisindeki insanları şapkasını sallayarak limandan uğurlamakta olan adam, resmin kompozisyon düzeni gereği kenarlarından kırılarak bir çerçeve içerisinde konumlandırılmıştır. Resimde bilinçli bir tercih olarak kenar espaslar daraltılmıştır (Gürçağlar, 2003, p. 58).

Görsel 24: Utagawa Toyokuni, Geyşa Ohana rolünde Michinosuke I, 1805.

Görsel 25: James Tissot, "Yelpazeli Genç Kadın", 79.5 x 57.8 cm, 1881.

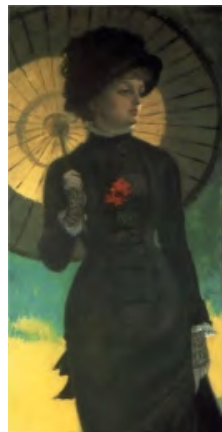

Görsel 26: Claude Monet, "Kırmızı Kimonolu Bayan Monet", 1876.

Tissot, Japonizm etkisindeki diğer çağdaşları gibi resimlerinin kompozisyonları içerisinde egzotik Japon objelerini sıklıkla kullanmıştır. Bu geleneğin batılı ressamlar arasında oryantalizmden kaynaklı olduğu da bilinmektedir. Bu eşyaların başında o dönem Fransız kadınları arasında oldukça popüler olan Japon işi bambu yelpazeler gelmektedir. Bazı kaynaklarda Yelpazenin tarihsel kökeninin eski Mısır ve Çin'e dayanıyor olduğu bilinse de, "Zhé Shàn" olarak adlandırılan katlanır Yelpazenin Japonlar tarafından da yarasaların kanatlarından ilham alınarak ipek, kâğıt, bambu gibi malzemelerinden yapıldığı bilinmektedir (Qian, 2004, Akt: Sertdemir Diagne, 2016, p. 102). Yelpazelerin o yıllarda Avrupa'ya ağırlıklı olarak Japonya'dan geldiği bilinmektedir. Yelpazeler aynı zamanda dönemin kadınları arasında sosyal bir statü göstergesidir. Tissot birkaç resminde yelpazeli kadınları konu olarak ele almıştır. Ayrıca Monet, Manet, Gauguin ve birçok sanatçının "Yelpazeli kadınları konu alan benzer kompozisyonlarına rastlamak da mümkündür. Aynı zamanda "Yelpazeli Genç Kadın" (Görsel 25) isimli bu çalışmada Japon baskı resimlerinde de sıklıkla kullanılan diyagonal kompozisyon düzeni ve resmin çerçeve ile sınırları içerisinden kesilmesini görebiliriz. Bu resimde figür tek başına konu edinmiştir ve doğa içerisinde açık havada resmedilmiştir. Elindeki Japon yelpazesi dışında o dönem Japonya'dan gelen kumaşlarda bayanlar arasında oldukça popülerdi. Tissot, resimlerinde kumaş detaylarını ustalıkla ele alıyordu. Figürün bacaklarının üzerine örttüğü kumaş da bu detayı görmek mümkündür. Tissot'un bu resmini kurgularken 1805 tarihli Utagawa Toyokuni I'e ait "Geyşa Ohana Rolünde Michinosuke" isimli eserinden (Görsel 24) ilham almış olabileceği düşünülmektedir. Bu resimde figürün yelpazesini konumlandığı açılar birbirlerine benzerlik göstermektedir.

Görsel 27: Utagawa Toyokuni, "Yağmur", 1792.

Görsel 28: James Tissot, "Şemsiyeli Kadın", 1879.

Görsel 29: James Tissot, "Tam Güneş Işığının Altında", 24,8x35,2 cm, 1881.

18.yüzyıl ressamaları arasında piknik ya da kırdaki güneşlenmek gibi benzer konuları işlemek oldukça popülerdi. Seurat'ın, Manet'in, Gauguin'in de buna benzer konularda resimlerini kolayca hatırlayabiliyoruz. Aynı şekilde Japon baskı resimlerinde de açık havada güneşlenmek, kırdaki yürüyüş yapmak gibi gündelik yaşam sahnelerine fazlaca yer verilmiştir.

Bu sahnelerin içinde gerek yağmurdan gerek güneşten korunmak amacıyla kullanımı olan şemsiyeli kadın figürlerine de sıklıkla rastlamak mümkündür. James Tissot'a ait "Tam Güneş Işığının Altında" isimli 1881 yılına ait (Görsel 29) bu resimde güneşli, açık havada bir park ya da bahçede vakit geçirmekte olan, dinlenmekte olan iki kadın ve çocuklarını görüyoruz. Çocuklardan birisi uykuya dalmış şekilde resmedilmiş ve güneşten korunması için hemen başucuna Japon tarzı süslemeli bambu bir şemsiye açılmıştır. Siyah elbiseli kadının hemen yakınında yerde kapalı halde ikinci bir şemsiye daha göze çarpmaktadır. Utagawa Toyokuni'ye ait 1792 tarihli "Yağmur" isimli resmin kompozisyonunda da (Görsel 27) Tissot'un resminde kullandığı şemsiyeye benzer fiziksel özelliklere sahip bir şemsiyenin varlığı göze çarpmaktadır. Bu resimde yer alan figürlerin hepsi resme çaprazlamasına bir konumda yerleştirilmiştir. Bu kompozisyon düzeninin Batılı ressamalara Japon baskı resimlerinden geçtiği bilinmektedir.

Görsel 30: James Tissot, HMS Calcutta'nın Üst Balkonunda, 68,6 cmx91,8 cm, 1876.

HMS Calcutta İngiliz Kraliyet donanmasına ait aynı zamanda silah yüklü bir taşımacılık gemisidir. Resme konu olan bu sahne geminin üst seyir balkonunda geçmektedir. Tissot'un, "HMS Calcutta'nın Üst Balkonunda" isimli eseri (Görsel 30), ressamın diğer eserlerinde de sıklıkla başvurduğu bir kompozisyon kurgusu ile dikkat çeker. Tissot, eserlerindeki figürlerin vücut hareketi ve yüz ifadesi ile içinde buldukları ortamın ruh haline yönelik ipuçları vermeyi severdi. Ressamın bu eserinde de yine kadın-erkek ilişkilerine odaklandığını söylemek mümkündür. Ressam, genç deniz subayını hemen yanındaki açık mavi kıyafetli diğer kadın figürüyle perdeleyerek gizlemiştir. Bu mavili kadının durgun pozunu sohbetin aslında genç deniz subayı ve beyaz elbiseli kadın arasında geçmekte olduğu izlenimini vermektedir. Beyaz elbiseli kadının elinde Japon tarzı akordiyon yelpaze bulunmaktadır ve hemen arkalarında boş ahşap sandalyeler bu gemide yalnız olmadıklarını düşündürmektedir. Geminin güverte kısmındaki pencerelerinden birinde bir kadın ve bir erkek oldukları düşünülen iki insan silüeti görülmektedir. Japon baskı ustalarının kullanmış olduğu ızgara biçiminde iskelete sahip duvarların washu denilen Japon kâğıdıyla kaplanarak gün ışığının durumuna bağlı olarak önündeki gölgelerden duvarın ardında kimlerin bulunduğunu ele vermesine dayanan ve resimde ikinci bir hacim mekân hissi yaratan bu tekniğin Tissot'un resimlerinde görülmesi de dikkat çekicidir. Arka planda yer alan dumanlı gri gökyüzünde bazı askeri ve ticaret gemilerinin silüetleri görülebilmektedir. Ayrıca seyir balkonunun eğik açıldaki demir tırabzanları kompozisyonu ızgara biçimde bölmektedir. Gündelik bir konuyu ele alışı, derinliğin sistemli bölünmüş parçalarla ifade edilmesi, asimetric kompozisyon üslubu, gibi özelliklerle bu eserin de Japonizm etkisinde kalarak ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

Görsel 31: James Tissot, Japon Banyosu, 208.9 x 124.5 cm, 1864.

Görsel 32: James Tissot, Prens Akitake Tokugawa'nın portresi, 1868.

James Tissot'un Japon Banyosu isimli eseri (Görsel 31) gerek kompozisyonda yer alan egzotik Japon objeleri ile gerek de kompozisyonun kurgulanma biçimiyle Japonizm etkisinin oldukça fazla görüldüğü bir resmidir. James Tissot'un eserleri arasında Japonizm etkileri görülen en bilinen eseridir. Sanat tarihçi Wood'a göre kimono giymiş Avrupalı bir kadının fazlaca müstehcen bir biçimde gösterildiği bir resimdir ve ayrıca resimde Avrupalı kadın modelinin yüzü Asyalı bir kadın yüzüne benzetilmeye çalışılmıştır (Wood, 1986, p. 38). Wentworth bu eseri "yüzeysel ancak çekici ve eksantrik" olarak tanımlamıştır (Wentworth, 1978, p. 129). Diyagonal kompozisyonda yarı çıplak bir kadın figürü Japon tarzında bir banyoya girmek üzere olduğu izlenimini vermektedir. Figürün üzerindeki saten Japon kimonosu Art-Nouveau benzeri stilize çiçek motifleriyle bezelidir. Kimono'nun iç astarı kırmızı renktedir. Bu kırmızı diğer ön yüzdeki çiçek motiflerinin kırmızılılarıyla aynı tondadır. Figürün başındaki çelenk ve arka plandaki kırmızı taburedeki kırmızı ton da bu bütünlüğe uyumlu bir denge oluşturmuştur. Arka planda ızgara Japon kapı-penceresi ve yukarıdan sarkan beyaz çiçekler kompozisyonu oldukça dekoratif bir forma bürümüştür. Bu çiçeklerin Japon kültüründe önemli bir yeri olan sakura çiçekleri oldukları düşünülmektedir. Bu çiçekler kısa ömürleriyle Japon kültüründe hayatın gelip geçici olduğunu simgelemektedir. Figürün saçlarının arasına sıkıştırdığı beyaz çiçekler az önce sarkan dallardan birinden koparıp saçlarının arasına taktığı izlenimini vermektedir. Aynı zamanda bu eser Tissot'un bilinen tek çıplak kadın tasviridir. Resimde yer alan Parisli kadının adı Kathleen

Görsel 33: James Tissot, "Otoportre", 1898.

Newton'dur. Tissot'un 1860'lı yıllarda Japonizm etkisinde ürettiği eserlerle Japon İmparatorluk ailesinin dikkatini çekmeyi başarmıştır. 1867 yılındaki dünya Fuarına katılmak üzere Fransa'ya gelen Japon heyeti içerisinde bulunan Prens Akitake Tokugawa James Tissot'dan on ay kadar sürecek Batılı tarzda resim eğitimi almıştır. "Prens Akitake Tokugawa'nın Portresi" isimli bu resim (Görsel 32) bu dersler sırasında ortaya çıkmış bir suluboya çalışması olarak Tissot'un Japonizm etkisindeki eserleri arasında gerçek bir Japon Hanedan üyesini model olarak resmettiği tek eser olması bakımından önemlidir. Bu resimde (Görsel 32) Prens Akitake Tokugawa geleneksel kıyafetler içerisinde belindeki bir tören kılıcıyla bir yer taburesini andıran bir zemin üzerinde oturur vaziyette resmedilmiştir. Arka planda mavi renk desenli bir kumaş dışında başka bir şey yoktur. Bu çalışmanın suluboya tekniği ile yapılmış olması bir ders gününde kısa bir zaman diliminde ortaya çıkması olabileceği düşüncesini akıllara getirmektedir. Prens Akitake ve Tissot arasındaki bu bağlantıyı ve bu suluboya çalışmasını 1980 yılında Ikegami Chūji adında bir araştırmacı ortaya çıkarmıştır (Turner, 2009, p. 36).

Sonuç

18.yüzyıl ortalarında sanatsal anlamda durağan bir dönem geçiren Avrupalı ressamlar gerek konu, gerek teknik bağlamında yeni arayışlar içerisine girmişlerdir. Aynı dönemde gelişen siyasal ve ekonomik antlaşmalar sonucunda Japonya ile önceleri sınırlı olan ticaretin önündeki engellerin de kalkmasına bağlı olarak Japon kültür ve sanatına ait birtakım objeler ve önceleri bu objelerin paketlenmesinde kullanılan Japon baskı resimleri Avrupa pazarına girmiş ve hızla yayılmaya başlamıştır. Empresyonist akım içinde adı anılan bir grup sanatçı önceleri kolay elde edilebilir olmalarının da etkisiyle bu baskı resimleri satın almaya ve koleksiyon yapmaya başlamışlardır. Zamanla bir tutkuya, bir yaşam biçimine dönüşen bu ilgiye o yıllarda kısaca “Japonizm” adı verilmiştir. Özellikle Fransa ve İngiltere’de oldukça rağbet gören bu ürünler ve yayılan Japonizm dönemin kültür ve sanat çevrelerini büyük oranda etkisi altına almış, zaman içerisinde modern sanat akımlarının ilki olarak kabul edilen Empresyonizm akımına etki eden en büyük kaynaklardan biri olmuştur. Empresyonist ressamlar, gerek konu ve gerek teknik olarak Japon kültür ve sanatından faydalanmışlardır. Empresyonist ressamlar, kendi sanat akımlarının temel-lerini atarken Batı resim kaynaklarından yararlandıkları ölçüde hatta belki daha fazla oranda farklı kültürlerden de bes-lenmişlerdir. Japon baskı resimleri, farklı kültürlerden beslenmelerinin en belirgin örneğidir (Kıran, 2008, p. 153).

Empresyonizm, Batıda sanayi devriminin etkisinde ortaya çıkan bir sanat akımı olarak anılsa da bu akıma etki eden faktörlerin çok çeşitli kaynaklara dayandığı zamanla ortaya çıkmıştır. Bu sebeple Japon kültür ve sanatının Batılı Empresyonist ressamlar üzerindeki etkilerinin incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. James Tissot’ un da Japonizm etkisinde eserler ortaya koymuş bir ressam olması bakımından eserlerindeki Japonizm etkisinin incelenmesi Japonizm’in empresyonist Batılı ressamlar üzerindeki etkilerinin ortaya çıkarılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmada Tissot’un Japonizm etkisinde ürettiği sınırlı sayıda eseri ele alınmıştır. Bu çalışmanın Avrupa’da daha çok Empresyonist ressamlar arasında yayılan Japonizm etkisinin empresyonist üslupta çalışmasına karşın empresyonist sanatçılarla sınırlı ilişkileri olduğu da bilinen bir ressam tarafından yorumlanmasının ele alınışı bakımından da ayrıca faydalı olacağı düşünülmektedir.

James Tissot, empresyonist ressamlarla sınırlı ilişkiler içerisinde bulunmuş ve daha bağımsız bir üslupta eserler üretmiştir. Yaşadığı Fransa ve İngiltere’de sanatçı arkadaşları Degas ve Whistler aracılığı ile Japonizm ile tanışmış, Japon kültür ve sanatının etkisinde bazı eserler ortaya koymuştur. Tissot’un özellikle 1863 yılından sonra resimlerinin konularında değişikliğe giderek gündelik yaşam sahnelerini ele almasında incelemiş olduğu Japon baskı resimlerinin etkisi olduğu düşünülmektedir. Yapılan literatür taramasında eserlerindeki kompozisyonlarda yer alan egzotik Japon eşyalarının sembolik ya da mitolojik bir anlamda kullanımına rastlanılmamıştır. Bu objeler, kompozisyonlarda sağlanması istenilen egzotik atmosferin birer ögesi olmaktan öteye gitmemiştir. Tissot, resimlerinde ağırlıklı olarak Victoria’n döneminin bir yansıması olarak refah bir yaşantı içerisindeki soylu sınıfın gündelik yaşantısından kesitler sunmakta, soylu kadınlar ve moda resimlerinde önemli bir yer tutmaktadır.

Araştırma sonucunda James Tissot’un Japonizmden önemli ölçüde etkilendiği görülmüştür. Japon resimlerini inceledikçe Japon sanatını özümsemeye başlamış aynı zamanda sayıca da önemli sayılabilecek Japon baskı resim ve egzotik Japon eşyaları koleksiyonuna sahip olmuştur. Özellikle 1863 yılı sonrasında ortaya koyduğu “Genç Bayanlar Japon Eşyalarına bakıyor” (Resim 19), (Resim 21), (Resim 22), “Japon Eşyalarını Tutan Genç Bayan”, (Resim 17) , “Japon Banyosu” (Resim 31), “Prens Akitake Tokugawa’nın Portresi “ (Resim 32) gibi eserlerinde konu, teknik ve isimlendirme olarak Japonizm etkilerinin belirgin bir şekilde görülebilmektedir.

Kaynakça

- Aksel, M. (2016). Masal ve Resim (1 ed.). İstanbul: Kapı Yayınları.
- Bailey, M. (2018). *Starry Night: Van Gogh at the Asylum*. London: Quarto Publishing plc.
- Baker, J. S. (2000). *Japanese Art*. Londra: Thames and Hudson Ltd.
- Blood, K. (2001). *Ukiyo-e and Its Orbit The Library of Congress Collections in Context, The Floating World of Ukiyo-e Shadows, Dreams and Substance*, New York: Harry N. Abrams Inc. Publishers and The Library of Congress
- Cirlot, J. E. (1971). *A Dictionary Of Symbols*. Trad. Jack Sage. In: New York: Dover Publications.
- Eberhard, W. (1995). *Çin Tarihi*. (3.basım). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi
- Erdal, G., Yılmaz, M. (2018). James Abbott McNeill Whistler'in Eserlerinde Japonizm Etkisi, Ankara: İdil Sanat Dergisi, Cilt:7, sayı: 41, 25-32 DOI: 10.7816 /idil-07-41-04
- Gompertz, W. (2015). *Pardon Neye Bakmıştınız?, Modern Sanatın 150 yıllık şaşırtıcı, sarsıcı, Kimi Zaman da Tuhaf Hikayesi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gökmen, M. (2007). *Sanatta Bir Biçimlendirme Yaklaşımı Olarak Çin-Japon Resminin Batı Resmine Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Greenaway, V. (2009). *James Tissot, 'Goodbye, on the Mersey': a Reading of the Transatlantic Journey*. 19: *Interdisciplinary Studies in the Long Nineteenth Century*(9).
- Gürçağlar, A. (2003). 19. Yüzyıl Batı Resim Sanatına Biçim Veren Kaynaklar : Avrupa Sanatında Japon Resminin Etkisi. *Toplumsal Tarih Dergisi*, 20(117), 56-61.
- H. Croix (1986). *Gardner's Art Through the Ages*: Harcourt Brace Jovanovich Publishers.
- Hollingsworth, M. (2009). *Dünya Sanat Tarihi*. In R. Küçükerdoğan & B. Ergüder (Eds.). İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Howard, M. (1997). *Encyclopedia of Impressionism*: Thunder Bay Press (CA).
- Hunter, S. J., J. (2000). *Modern Art* (3 edition ed.). New York: Pearson.
- Ives, C. F. (1974). *The Great Wave: The Influence Of Japanese Woodcuts On French Prints*. New-York: Metropolitan Museum of Art.
- Ives, C. F. (2004). *Japonisme In Heilbrunn Timeline of Art History*. New York : The Metropolitan Museum of Art, 2000. Retrieved from http://www.metmuseum.org/toah/hd/jpon/hd_jpon.htm
- Kapos, M. (1995). *The Impressionists and their Legacy*. London: Barnes & Noble Books.
- Kılıç, E. (2010). *Çağdaş Resim Sanatının Oluşmasında Doğu ve İslam Sanatlarının Etkisi*. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*(3), 49-70. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/28527>
- Kıran, H. (2008). *Tarihsel Süreç İçerisinde Japon Baskı Sanatına Bir Bakış*. Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat ve Tasarım Dergisi(2), 147-158. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/192610>
- Kurşuncu, İ. (2014). *Zen'den Manga ve Otaku Kültürüne Japon Sanatı ve Boşluk Bağlamında Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi,
- Ono, A. (2013). *Japonisme in Britain: Whistler, Menpes, Henry, Hornel and Nineteenth-Century Japan*: Routledge.
- Ödekan, A. (1997). *Japonya*. In *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi* (pp. 2.Cilt). İstanbul: Yem Yayınları.
- Pennell, E. (1911). *The Life of James McNeill Whistler*. In: London: Lippincott.
- Pollitt, B. (Producer). *A-Level: Édouard Manet, The Railway*. <https://smarthistory.org/manet-the-railway-3/>. Retrieved from <https://smarthistory.org>
- Şahin, H. (2005). *Japonizmin Empresyonist Sanat Akımı Üzerine Etkileri*, Ankara: İdil Sanat Dergisi, Cilt 4, Sayı 18, 81-109. DOI: 10.7816/idil-04-18-05
- Sertdemir Diagne, İ. (2016). *Çin'de "Yelpaze" Kültürü ve Yelpazenin Tarihsel Gelişimdeki Sembolizmi*. *Current Research in Social Sciences*, 2(3), 96-106. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/224684>

- Tamar, G. (1999). *Painting the Parisienne James Tissot and the Making of the Modern Woman*, in *Seductive Surfaces: The Art of James Tissot*, ed. Katharine Lochman, Yale University Press: New Haven.
- Tansuğ, S. (1999). *Çağdaş Türk Sanatı*, (Beşinci Basım ed.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Turani, A. (2011). *Dünya Sanat Tarihi* (15 ed.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Turner, C. E. (2009). *Self-fashioning, Consumption, and Japonisme: The Power of Collecting in Tissot's Jeunes Femmes Regardant des Objets Japonais, 1869*. (Master). University of South Florida
- Walker, M. (Producer). *Mary Cassatt: an Intimate Japonisme*. <https://michelinewalker.com>. Retrieved from <https://michelinewalker.com/tag/mary-cassatt/>
- Wentworth, M. J. (1978). *James Tissot: Catalogue Raisonné of His Prints: The Minneapolis Institute of Arts*.
- Wichman, S. (1999). *Japonisme: The Japanese influence on Western art since 1858*. Trans. by Mary Whitehall, et al. New York: Thames and Hudson Inc.
- Wood, C. (1986). *Tissot: The Life and Work of Jacques Joseph Tissot, 1836-1902*: Weidenfeld and Nicolson.

İnternet Kaynakça

- <http://www.artorientalis.com/batiresimsanatinabicimveren kaynaklar.htm>, (Erişim Tarihi 08.04.2019)
- <https://circlelove.co/uzakdogu-sanati-japonizm-ve-japon-sanati/>, (Erişim Tarihi:21.12.2019)
- <https://mydailyartdisplay.wordpress.com/tag/japonaise-au-bain-japanese-girl-bathing-by-james-tissot/>, (Erişim Tarihi 08.04.2019) .
- <https://smarthistory.org/manet-the-railway-3>, (Erişim Tarihi:12/03/2019) .
- <https://thehammocknovel.wordpress.com/2017/02/19/a-james-tissot-chronology-by-lucy-paquette-for-the-victorian-web>, (Erişim Tarihi:14.03.2019).

Görsel Kaynakça

- <https://tr.pinterest.com/pin/732890539336745666/?lp=true> sayfasından 22.12.2019 tarihinde erişilmiştir.
- <https://lejaponartistique.wordpress.com/2013/11/22/le-japon-artistique-la-revue-eponyme/> sayfasından 12.09.2020 tarihinde erişilmiştir.
- http://www.artorientalis.com/batiresimsanatinabicimveren kaynaklar.htm#_ftnref1 sayfasından 21.12.2019 tarihinde erişilmiştir.
- [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kiyonaga_Le_neuvi%C3%A8me_mois_\(Minami_juni_ko\).JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kiyonaga_Le_neuvi%C3%A8me_mois_(Minami_juni_ko).JPG) sayfasından 21.12.2019 tarihinde erişilmiştir.
- <https://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/JP804/> sayfasından 21.12.2019 tarihinde erişilmiştir.
- <https://www.sanatabasla.com/2013/08/dans-dersi-the-dance-class-degas/> 21.12.2019 tarihinde erişilmiştir.
- <http://seyahat.mynet.com/kanagawanin-buyuk-dalgasi-nasil-bu-kadar-unlu-oldu-1184888> sayfasından 08.07.2020 tarihinde erişilmiştir.
- <https://www.vangoghgallery.com/painting/starry-night.html> sayfasından 09.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/36461> sayfasından 22.12.2019 tarihinde erişilmiştir
- <https://artsandculture.google.com/asset/bridge-in-the-rain-after-hiroshige/rwGc5ZWvzXZ0vA?hl=tr> sayfasından 21.12.2019 tarihinde erişilmiştir.

- <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/45477> sayfasından 12.09.2020 tarihinde erişilmiştir.
- <https://www.sartle.com/artwork/the-bath-mary-cassatt> sayfasından 12.09.2020 tarihinde erişilmiştir.
- https://commons.wikimedia.org/wiki/File:James_Tissot_-_Waiting_for_the_Ferry.jpg 22.12.2019 sayfasından tarihinde erişilmiştir.
- <https://www.ressamlar.gen.tr/edouard-manet/emile-zolanin-portresi/> sayfasından 22.12.2019 tarihinde erişilmiştir.
- https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Edgar_Degas_-_Portrait_of_James_Tissot.jpg sayfasından 22.12.2019 tarihinde erişilmiştir.
- <https://ukiyo-e.org/image/mfa/sc215541> , sayfasından 12.07.2020 tarihinde erişilmiştir.
- <https://tr.pinterest.com/pin/564357397025315114/?lp=true> sayfasından 11.12.2019 tarihinde erişilmiştir.
- <https://www.pinterest.se/pin/417216352973945078>, sayfasından 07.07.2020 tarihinde erişilmiştir.
- <https://tr.pinterest.com/pin/564357397025315114/?lp=true> sayfasından 11.12.2019 tarihinde erişilmiştir.
- https://commons.wikimedia.org/wiki/File:James_Tissot_-_Young_Women_Looking_at_Japanese_Objects.jpg , sayfasından 22.12.2019 tarihinde erişilmiştir.
- https://commons.wikimedia.org/wiki/File:James_Tissot_Young_Women_Looking_at_Japanese_Objects.jpg sayfasından 22.12.2019 tarihinde erişilmiştir.
- <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/55740> , sayfasından 07.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tissot_Mersey.jpg sayfasından 22.12.2019 tarihinde erişilmiştir.
- https://www.toshidama-japanese-prints.com/item_763/Toyokuni-I-Michinosuke-I-as-the-Geisha-Ohana.htm , sayfasından 13.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- <https://www.jamestissot.org/Jeune-Femme-A-L-Eventail.html> sayfasından 22.12.2019 tarihinde erişilmiştir.
- <http://www.monetpaintings.org/madame-monet-in-a-japanese-kimono/> , sayfasından 09.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- <https://www.viewingjapaneseprints.net/texts/ukiyo-e/toyokuni.html> , sayfasından 03.09.2020 tarihinde erişilmiştir.
- <https://tr.pinterest.com/pin/25332816626289928/>, sayfasından 03.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- <https://www.emag.pl/reprodukcje-obrazow-in-full-sunlight-james-tissot-rozmiar-70x50-james-tissot-09/pd/DGHTHVBBM/> sayfasından 11/03.2020 tarihinde erişilmiştir.
- <https://www.tate.org.uk/art/artworks/tissot-the-gallery-of-hms-calcutta-portsmouth-n04847> sayfasından 19.03.2020 tarihinde erişilmiştir.
- <https://www.themuseumoutlet.com/a-woman-in-japan-bath-by-tissot> sayfasından 11/03/2020 tarihinde erişilmiştir.
- <https://ricarodb.wordpress.com/2013/08/14/akitake-tokugawa-per-james-tissot/james-tissot-tokugawa-akitake-1868/> sayfasından 21.03.2020 tarihinde erişilmiştir.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/James_Tissot sayfasından 11/03/2020 tarihinde erişilmiştir.